

Protocol Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling SKOzok

Periodieke review

Jaarlijks, in het tweede kwartaal

Instemming is verkregen van de GMR d.d. 23 mei 2019.

Aldus vastgesteld door het bevoegd gezag van SKOzoK d.d. 23 mei 2019.

Mevrouw drs. I.C.A.N. Sluiter
Voorzitter College van Bestuur SKOzoK
Pastoor Jansenplein 21
5504 BS Veldhoven
www.skozok.nl

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding	3
Hoofdstuk 2	Uitgangspunten protocol	4
Hoofdstuk 3	Wanneer is er sprake van kindermishandeling en huiselijk geweld?	4
3.1	<i>Definitie kindermishandeling</i>	4
3.2	<i>Enkele vormen van kindermishandeling die voor kunnen komen:</i>	4
3.3	<i>Wanneer is er sprake van huiselijk geweld bij kinderen?</i>	5
Hoofdstuk 4	De meldcode en bijbehorende vijf stappen	5
Hoofdstuk 5	De aandachtsfunctionaris	6
Hoofdstuk 6	Afwegingskader n.a.v. de vijf stappen van de meldcode voor het Onderwijs	6
Hoofdstuk 7	Uitwerking verantwoordelijkheden collega's	7
Hoofdstuk 8	De meldcode en Privacy	8
Bijlage 1	Begripsbepaling en uitwerking termen	8
Bijlage 2	Signalenlijst kindermishandeling	9
Bijlage 3	Richtlijnen voor gesprekken met kinderen en ouders	13
Bijlage 3.1	<i>Richtlijnen voor gesprekken met kinderen</i>	13
Bijlage 3.2	<i>Richtlijnen voor gesprekken met ouders</i>	13
Bijlage 3.3	<i>Vorbereiding gesprek</i>	13
Bijlage 4	Richtlijnen voor privacy	14

Hoofdstuk 1 Inleiding

Kinderen zijn helaas veel te vaak het slachtoffer van kindermishandeling en/of huiselijk geweld. Scholen zijn plaatsen waar (een vermoeden) van kindermishandeling gesignaleerd kan worden. Leerkrachten brengen veel tijd met kinderen door, hebben een vertrouwensrelatie met hen opgebouwd en kunnen een belangrijke signaalfunctie vervullen. Daarom zijn basisscholen vanaf 1 juli 2013 wettelijk verplicht om in hun organisaties een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling te implementeren en het gebruik en kennis hiervan te bevorderen. Doel van de wet is leerlingen die te maken hebben met een vorm van geweld of mishandeling in de thuissituatie, passende hulp te bieden, zodat een einde komt aan de bedreigende situatie.

De meldcode helpt professionals bij het omgaan met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling omdat er richtlijnen gegeven worden voor het signaleren en handelen bij een vermoeden van kindermishandeling en/of huiselijk geweld. Onderwijsinspectie ziet bij alle scholen en instellingen toe op de naleving van dit wettelijke voorschrift. Het bevoegd gezag (bestuur) moet altijd op de hoogte zijn van een melding binnen de Meldcode.

Met ingang van 1 januari 2019 is de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling verbeterd en aangescherpt. Professionals binnen onderwijs, gezondheidszorg, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en justitie werken na de aanscherping met een eigen afwegingskader bij de meldcode kindermishandeling. Dit is de aanleiding om het bestaande SKOzoK protocol over de meldcode te vervangen door een protocol dat in lijn is met deze aanscherping.

Hoofdstuk 2 **Uitgangspunten protocol**

- Het protocol is gebaseerd op de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling inclusief het afwegingskader voor het onderwijs.
- Het afwegingskader voor het Primair Onderwijs is door een kleine selectie onderwijsvertegenwoordigers namens de beroepsgroep specifiek gemaakt, en maakt onderdeel uit van de vijf stappen van de meldcode. In het afwegingskader voor het onderwijs heeft de leerkracht vooral een signalerende functie.
- Het protocol bestaat uit een vijfstappenplan vanaf het eerste vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld tot aan het moment dat er beslist moet worden of er een melding moet worden gedaan.
- In bijlage 1 wordt de begripsbepaling en de uitwerking van de belangrijkste termen aangegeven.
- De verantwoordelijkheden voor de medewerkers is opgedeeld in drie onderdelen (signalering-, bespreek- en handelingsverantwoordelijkheid). Deze onderdelen worden in hoofdstuk 7 van dit protocol verder uitgewerkt.

Hoofdstuk 3 **Wanneer is er sprake van kindermishandeling en huiselijk geweld?**

3.1 *Definitie kindermishandeling*

De officiële definitie van kindermishandeling uit de Jeugdwet luidt: Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.

3.2 *Enkele vormen van kindermishandeling die voor kunnen komen:*

- Lichamelijke mishandeling: Onder lichamelijke kindermishandeling vallen alle vormen van lichamelijk geweld tegen het kind, zoals slaan, schoppen, bijten, knijpen, krabben, het toebrengen van brandwonden of het kind laten vallen. Bijzondere vormen zijn het shakenbabysyndroom, münchhausen-by-proxysyndroom, en meisjesbesnijdenis.
- Lichamelijke verwaarlozing: Bij lichamelijke verwaarlozing komen ouders of opvoeders gedurende langere tijd onvoldoende tegemoet aan de lichamelijke basisbehoeften van het kind. Het krijgt niet de zorg en verzorging waar het gezin zijn leeftijd en ontwikkeling behoefte en recht op heeft.

- Psychische mishandeling: Van psychische of emotionele mishandeling is sprake wanneer ouders of andere opvoeders met hun houding en hun gedrag afwijzing en vijandigheid uitstralen tegenover het kind. Ze schelden het kind regelmatig uit of maken het kind opzettelijk bang.
- Psychische verwaarlozing: Bij psychische of emotionele verwaarlozing schieten de ouders of opvoeders doorlopend tekort in het geven van positieve aandacht aan het kind. Daarmee negeren ze structureel de basale behoeften van het kind aan liefde, warmte, geborgenheid en steun.
- Seksueel misbruik: Seksueel misbruik bestaat uit alle seksuele aanrakingen die een volwassene een kind opdringt. Door het lichamelijke of relationele overwicht, de emotionele druk, of door dwang en geweld van de volwassene kan het kind die aanrakingen niet weigeren.
- Getuige van huiselijk geweld: Kinderen die getuige zijn van geweld in het gezin, worden geconfronteerd met geweld in hun eigen huis. Dat kan gaan om het zien of horen van conflicten tussen hun ouders of ze worden geconfronteerd met de gevolgen, bijvoorbeeld verwondingen bij de ouder of het moeten vluchten van een ouder.

In bijlage 2 is een (globale) signalenlijst kindermishandeling te vinden.

3.3 *Wanneer is er sprake van huiselijk geweld bij kinderen?*

Bij huiselijk geweld bij kinderen gaat het om geweld dat wordt gepleegd door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer. Dat kunnen zijn: vader, moeder, andere gezinsleden, familieleden, huisvrienden maar ook de (betaalde) oppas of verzorgende. De term 'huiselijk geweld' verwijst naar de relatie tussen pleger en slachtoffer. Er is meestal sprake van een machtsverschil. Het slachtoffer is afhankelijk van de dader.

Net als bij kindermishandeling gaat bij huiselijk geweld om lichamelijke, seksuele en psychische vormen van geweld.

Vormen van kindermishandeling en huiselijk geweld komen vaak in combinatie voor.

Hoofdstuk 4 De meldcode en bijbehorende vijf stappen

Overzicht van de vijf stappen van de meldcode:

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Stap 2: Overleggen met een collega en eventueel raadplegen van Veilig Thuis

Stap 3: Gesprek met de betrokkene(n)

Stap 4: Wegen: per 1 januari 2019 a.d.h.v. sectoreigen [afwegingskader](#) voor het PO

Stap 5: Beslissen: melden bij Veilig Thuis en/of zelf hulp verlenen

Hoofdstuk 5 De aandachtsfunctionaris

In het algemeen is de leerkracht van de betreffende leerling degene die voor het eerst een vermoeden zal hebben van mogelijk kindermishandeling/huiselijk geweld bij de leerling. De leerkracht brengt bij een vermoeden van kindermishandeling en/of huiselijk geweld de signalen in kaart (eerste stap van de meldcode). Als dit leidt tot stap twee van de meldcode overlegt de leerkracht met de aandachtsfunctionaris. Deze taak is belegd Kwaliteitsondersteuner (KO'er) van de school. Vanzelfsprekend is de directeur van de school ook betrokken bij het doorlopen van de vijf stappen, als de situatie dit verlangt. Het bevoegd gezag (bestuur) moet altijd op de hoogte zijn van een melding binnen de Meldcode.

Hoofdstuk 6 Afwegingskader n.a.v. de vijf stappen van de meldcode voor het Onderwijs

- Vermoeden wegen** na doorlopen van de stappen 1 t/m 3 van de meldcode:
A: op basis van deze doorlopen stappen is er geen actie nodig: dossier vastleggen en sluiten.
B: ik heb een sterk vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling
Het bevoegd gezag van mijn school is op de hoogte (in geval het vermoeden door school-medewerker wordt geconstateerd). Ga verder naar afweging 2.
- Veiligheid** Op basis van de stappen 1 t/m 4 van de Meldcode schatten wij als school (functionarissen en bevoegd gezag) in dat er sprake is van acute en/of structurele onveiligheid:
A: NEE -> ga verder naar afweging 3.
B: JA of twijfel -> direct (telefonisch) (anoniem) melding doen bij Veilig Thuis. De afwegingen hierna worden met Veilig Thuis doorlopen.
- Hulp** Ben ik, of iemand anders in mijn school¹ of een ketenpartner² in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren en kan de dreiging voor mogelijk huiselijk geweld of kindermishandeling afgewend worden?
A: NEE -> melden bij Veilig Thuis, die binnen 5 werkdagen een besluit neemt en terugkoppelt naar de melder.
B: JA -> ga verder met afweging 4.
- Hulp** Aanvaarden de betrokkenen de hulp zoals in afweging 3 is georganiseerd en zijn zij bereid zich actief in te zetten?
A: NEE -> melden bij Veilig Thuis.
B: JA -> hulp in gang zetten, termijn afspreken waarop effect meetbaar of merkbaar moet zijn. Het is belangrijk om de gemaakte afspraken zo concreet mogelijk te maken en te documenteren. Spreek af wie welke rol heeft en benoem een casemanager. Spreek af welke taken alle betrokkenen en specifiek de casemanager heeft, zodat de verwachtingen voor iedereen helder zijn. Leg vast, voer uit en ga verder met afweging 5.
- Resultaat** Leidt de hulp binnen de afgesproken termijn tot de afgesproken resultaten ten aanzien van de veiligheid, het welzijn en/of het herstel van de direct betrokkenen?
A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp afsluiten met vastgelegde afspraken over het monitoren³ van de veiligheid van alle betrokkenen.

In Stap 5 worden twee beslissingen genomen:

- * het beslissen of een melding bij Veilig Thuis noodzakelijk is en
- * vervolgens het beslissen of het zelf bieden of organiseren van hulp mogelijk is.

Het is van belang dat in stap 5 beide beslissingen en in de genoemde volgorde worden genomen. De betrokken persoon in het onderwijs vraagt zich op basis van signalen en het gesprek met ouders af of melden noodzakelijk is aan de hand van vijf afwegingsvragen. Vervolgens besluit deze of het bieden of organiseren van hulp tot de mogelijkheden van zowel de school als de betrokkenen (ouders/verzorgers) behoort. Als melden volgens het afwegingskader noodzakelijk is, moet de tweede beslissingsvraag over eventuele hulp in overleg met betrokkenen en Veilig Thuis beantwoord worden. Melden is niet verplicht en kan ook anoniem.

¹ Hierbij valt te denken aan functionarissen uit de 2e lijnsondersteuning in de school, altijd onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag (dus geen docenten, wel een KO'er, een orthopedagoog, een schoolpsycholoog,)

² Betrokken functionarissen vanuit de gemeente. Per gemeente verschillend; hierbij valt te denken aan de leerplichtambtenaar of een medewerker van een buurt- of wijkteam dat betrokken is bij de school of een medewerker van de GGD/Jeugdgezondheidszorg.

³ Aanbeveling: spreek een nazorgtraject af. Leg termijnen en verwachtingen vast.

Hoofdstuk 7 **Uitwerking verantwoordelijkheden collega's**

Er zijn verschillende verantwoordelijkheden te herkennen in de meldcode:

- * Medewerkers met een **signaleringsverantwoordelijkheid** (kolom 1)
- * Medewerkers met een **signalering- en bespreekverantwoordelijkheid** (kolom 2)
- * Medewerkers met een **signalering-, bespreek- en handelingsverantwoordelijkheid** (kolom 3).

Klik uw functie aan en u ziet het handelingsprotocol dat op u van toepassing is:

Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3
<ul style="list-style-type: none"> • Conciërge • Klassenassistent / Onderwijsassistent • Administratief medewerker • Overblijfkracht 	<ul style="list-style-type: none"> • Leerkracht • Logopedist • Kinderfysiotherapeut 	<ul style="list-style-type: none"> • KO-er (Kwaliteitsonderstuener) • Zorgcoördinator • Aandachtsfunctionaris Kindermishandeling • School Maatschappelijk Werk • Schoolpsycholoog • Directeur / Directielid • Schoolbestuur

Hoofdstuk 8 De meldcode en Privacy

Omdat bij kindermishandeling/huiselijk geweld altijd persoonsgegevens aan bod komen, is het belangrijk om een goede privacy te waarborgen. Het is belangrijk om te weten dat de AVG een algemeen kader is dat niet inspeelt op specifieke situaties, zoals een vermoeden van kindermishandeling. Daarom geldt als algemene regel dat een specifieke wet voor een bepaalde sector prevaleert boven de algemene norm van de AVG. De wet Meldcode gaat daarom voor de AVG, gezien de kwetsbare en afhankelijke situatie waarin kinderen zich bevinden.

Zie voor een verdere uitwerking van de meldcode in relatie tot privacy bijlage 4.

Bijlage 1 Begripsbepaling en uitwerking termen

Begripsbepaling acute en structurele onveiligheid en disclosure

* Acute onveiligheid

Definitie	Een persoon is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig.
Toelichting	Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook om het onnodig toedienen van medicijnen of het verrichten van onnodige zorg.

* Structurele onveiligheid

Definitie	Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of van geweld.
Toelichting	Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (plegerschap en slachtofferschap) in de toekomst.
Voorbeelden	Minderjarigen die opgroeien bij ouders met zodanig ernstige (psychosociale, relationele) problematiek ten gevolge van verstandelijke beperking, middelenverslaving, psychische problematiek dat de fysieke en emotionele veiligheid van het kind bij herhaling en/ of voortdurend wordt bedreigd en de ontwikkelingsmogelijkheden van deze minderjarigen structureel ingeperkt worden. Ernstige verwaarlozing die voor jonge opgroeiende kinderen blijvende schade kan veroorzaken. Minderjarige die geregeld getuige is van huiselijk geweld tussen ouders. Minderjarigen die een hoog schoolverzuim hebben. Minderjarigen die geregeld fysiek mishandeld worden. etc.

Disclosure (als onderdeel van structurele onveiligheid)

Definitie	We spreken van disclosure als slachtoffers, kinderen en/of volwassenen, uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen bij (mogelijk) huiselijk geweld en/of kindermishandeling, of zich hierover uiten zonder hulp te vragen.
Toelichting	<p>Als een slachtoffer, kind of volwassene, uit zichzelf een beroepskracht om hulp vraagt bij huiselijk geweld en/of kindermishandeling of zich hierover uit zonder hulp te vragen, betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. Het met onvoldoende voorbereiding met de ouders/verzorgers bespreken van de (door het slachtoffer) geuite zorgen kan leiden tot (verergering van) situaties van acute of structurele onveiligheid.</p> <p>Een professionele norm tot melden bij disclosure betekent in dit geval zorgvuldige afstemming over de vervolgacties tussen de beroepskracht, Veilig Thuis en het slachtoffer.</p> <p>Bij de keuze voor wel/niet melden staat de veiligheid van het slachtoffer altijd voorop.</p>

Uitwerking meldnormen

In dit hoofdstuk worden de algemene meldnormen (leidende principes t.b.v. afwegingskaders) benoemd. Het doen van een melding bij Veilig Thuis van mogelijk huiselijk geweld of mogelijke kindermishandeling is een professionele norm en als zodanig noodzakelijk. Hieronder volgt een omschrijving van de categorieën van de meldnormen:

Meldnorm A:	In ALLE gevallen van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid.
Meldnorm B:	In alle ANDERE gevallen waarin de aandachtsfunctionaris meent dat hij/zij, gelet op zijn/haar competenties, zijn/haar verantwoordelijkheden en professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
Meldnorm C:	Als een aandachtsfunctionaris die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Bijlage 2 Signalenlijst kindermishandeling

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren, die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling. Hoe meer signalen van deze lijst een kind te zien geeft, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling en/of huiselijk geweld. Het is daarom niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling beter te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Signalen van kindermishandeling

Lichamelijk welzijn

- Blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden;
- Groeiachterstand;
- Slecht onderhouden gebit;
- Kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan;
- Oververmoeid;
- Vaak ziek;
- Ziektes herstellen slecht;
- Kind is hongerig;
- Achterblijvende motoriek;
- Niet zindelijk op leeftijd dat het hoort.

Specifiek voor 0 – 4-jarigen:

- Voedingsproblemen;
- Ernstige luieruitslag.

Specifiek voor 4 – 12-jarigen:

- Te dik;
- Eetstoornissen.

Gedrag van het kind

- Weinig spontaan;
- Passief, lusteloos, weinig interesse in spel;
- Apathisch, toont geen gevoelens of pijn;
- In zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld;
- Labiel;
- Erg nerveus;
- Hyperactief;
- Negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst;
- Negatief lichaamsbeeld;
- Agressie, vernielzucht

Specifiek voor 4 – 12-jarigen:

- Timide, depressief;
- Overmatige masturbatie.

Tegenover andere kinderen:

- Agressief;
- Speelt weinig met andere kinderen;
- Wantrouwend ;
- Niet geliefd bij andere kinderen.

Tegenover ouders:

- Angstig, schrikachtig, waakzaam;
- Meegaand, volgzaam;
- Gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders.

Tegenover andere volwassenen:

- Angst om zich uit te kleden;
- Angst voor lichamelijk onderzoek;
- Verstijft bij lichamelijk onderzoek;
- Angstig, schrikachtig, waakzaam;
- Meegaand, volgzaam;
- Agressief;
- Overdreven aanhankelijk;
- Wantrouwend;
- Vermijdt oogcontact.

Overig:

- Plotselinge gedragsverandering;
- Gedraagt zich niet naar zijn leeftijd;
- Taal- en spraakstoornissen.

Gedrag van de ouder

- Onverschillig over het welzijn van het kind;
- Laat zich regelmatig negatief uit over het kind;
- Troost het kind niet;
- Geeft aan het niet meer aan te kunnen;
- Kleedt het kind te warm of te koud;
- Zegt regelmatig afspraken af;
- Vergeet preventieve inentingen;
- Houdt het kind vaak thuis van school;
- Heeft irreële verwachtingen van het kind;
- Zet het kind onder druk om te presteren.

Situatie van de ouder

- Is verslaafd;
- Is ernstig (psychisch) ziek.

Gezinssituatie

- Samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen;
- Sociaal isolement;
- Alleenstaande ouder;
- Partnermishandeling;
- Gezin verhuist regelmatig;
- Slechte algehele hygiëne.

Signalen die specifiek zijn voor seksueel misbruik

Lichamelijk welzijn

- Verwondingen aan geslachtsorganen;
- Vaginale infecties en afscheiding;
- Jeuk bij vagina en/of anus;
- Pijn in bovenbenen;
- Pijn bij lopen of zitten;
- Problemen bij plassen;
- Urineweginfecties;
- Seksueel overdraagbare aandoeningen

Gedrag van het kind

- Drukt benen tegen elkaar bij lopen of oppakken;
- Afkeer van lichamelijk contact;
- Maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek;
- Extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik

Specifiek voor 4 -12-jarigen:

- Zoekt seksuele toenadering tot volwassenen

Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

- Agressie; kopiëren van gewelddadig gedrag van vader (sommige jongeren/kinderen, m.n. jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan), agressie naar medeleerlingen, leeftijdgenoten, agressie en wreedheid naar dieren;
- Alcohol- of drugsgebruik;
- Opstandigheid, angst, depressie;
- Negatief zelfbeeld;
- Passiviteit en teruggetrokkenheid, verlegenheid;
- Gebrek aan energie voor schoolactiviteiten;
- Zichzelf beschuldigen;
- Suïcidaliteit;
- Sociaal isolement; proberen thuissituatie geheim te houden en ondertussen aansluiting te vinden met leeftijdgenootjes (zonder ze mee naar huis te nemen);
- Gebrek aan sociale vaardigheden;
- Vaak wordt de verkeerde diagnose ADHD gesteld.

Bijlage 3 Richtlijnen voor gesprekken met kinderen en ouders

Bijlage 3.1 *Richtlijnen voor gesprekken met kinderen*

- Kies een rustig moment en neem de tijd.
- Benoem wat je ziet.
- Vraag het kind te reageren en wat het er zelf van vindt.
- Stel open vragen.
- Leg het kind geen woorden in de mond.
- Steun het kind en stel het op zijn gemak.
- Sluit aan bij het tempo van het kind. Niet alles hoeft in één gesprek besproken te worden.
- Vraag niet door, wanneer het kind niets wil of kan vertellen.
- Laat het kind niet merken als je van het verhaal schrikt.
- Val de ouders, of andere belangrijke personen voor het kind, niet af.
- Beloof niet dat je alles geheim kunt houden wat het kind vertelt.
- Leg uit dat je met anderen gaat bespreken hoe je hem/haar het beste kunt helpen.
- Geef het kind complimenten over het vertellen.
- Stop het gesprek wanneer de aandacht bij het kind weg is.

Bijlage 3.2 *Richtlijnen voor gesprekken met ouders*

- Laat het ouders weten indien er meerdere mensen bij het gesprek aanwezig zullen zijn.
- Maak gebruik van een tolk als de taal een barrière is en laat ouders dat weten.
- Maak het doel van het gesprek duidelijk.
- Vertel de ouders wat er feitelijk is opgevallen aan het kind.
- Praat vanuit jezelf en wees eerlijk en open.
- Stel het kind centraal.
- Toon je betrokkenheid bij het kind.
- Vraag aan de ouders of ze de zorg herkennen en geef ze de gelegenheid hier op te reageren.
- Vraag hoe zij de huidige situatie beleven.
- Biedt aan dat je samen met hen de zorg wilt delen en samen naar een oplossing wilt zoeken.
- Spreek de ouders op een rustige manier aan op hun verantwoordelijkheid als opvoeder.
- Maakt duidelijke afspraken met de ouders en schrijf deze op.

Bijlage 3.3 *Vorbereiding gesprek*

Voorbeelden van inleidende zinnen:

“Ik wil met u praten over de verandering in het gedrag van uw kind.”

“Ik wil mijn zorg over uw kind met u als ouders delen.”

“Mijn zorg om het kind gaat over.....”

Voorbeelden van benoemen van de feiten:

“Mij valt op dat.....”

“Uw kind is de laatste tijd wat stiller (drukker, verdrietig, boos, etc.) en daar maak ik me zorgen over. Herkent u dit gedrag?”

“Uw kind is de laatste tijd aanhankelijk en vraagt veel aandacht. Hoe ervaart u dat zelf? Weet u misschien wat de oorzaak hiervan kan zijn?”

Valkuilen:

Gebruik het woord 'kindermishandeling' niet. Stel jezelf niet op als een meerdere die komt vertellen hoe het moet. Wees er alert op dat je niet de advocaat van het 'slachtoffer' aanneemt, blijf openstaan voor de inbreng van ouders.

Bijlage 4 Richtlijnen voor privacy

Zoals beschreven in hoofdstuk 8 gaat bij acute onveilige situaties de wet Meldcode voor de AVG. Vooral bij de eerste stap zal het (nog) niet altijd al duidelijk zijn of er sprake is van een acute onveilige situatie. Zolang dat niet duidelijk is moeten de reguliere afspraken m.b.t. privacy in acht genomen worden. Uiteraard is het belangrijk om bij kindermishandeling/huiselijk geweld een afgewogen beslissing te nemen over het vragen van toestemming die afgezet is tegen de veiligheidssituatie waarin het van het kind zich bevindt.

Toestemming

De hoofdregel bij de AVG is dat er zonder toestemming geen informatie aan derden wordt gegeven, uitzonderingen zijn rechtstreeks betrokkenen/medebehandelaars en wettelijk vertegenwoordigers van kinderen tot 16 jaar. Met toestemming van de ouders kun je aan iedereen waarvoor zij toestemming geven persoonlijke gegevens van hun kinderen aan derden verstrekken. Deze toestemming moet worden gevraagd en mag niet zomaar worden verondersteld.

Als het kind in een overleg wordt besproken waaraan deelgenomen wordt door een niet direct betrokken beroepskracht of hulpverlener, moet er dus expliciet toestemming gevraagd worden.

Positie ouders

Op grond van de AVG moeten de ouders die het gezag uitoefenen toestemming geven voor de informatieverstrekking als het kind nog geen 16 jaar oud is. Het is denkbaar dat je in een uitzonderlijke situatie, met name indien de belangen van ouders en kind botsen, besluit de wensen van het kind op het punt van gegevensverstrekking te volgen, ook als je daarmee tegen de wensen van de ouders in gaat. Het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind verplicht een ieder om de belangen van kinderen zeer zwaar te laten wegen.

Beroep op overmacht

In ernstige situaties kun je binnen de school besluiten om kindgegevens aan externe beroepskrachten en/of hulpverleners te geven, ook al wordt er geen toestemming gegeven of is het niet mogelijk om toestemming te vragen. In dat geval doe je een beroep op overmacht.

Je kunt als beroepskracht met een geheimhoudingsplicht in een situatie terecht komen waarin geheimhoudingsplicht en zorg voor het kind met elkaar botsen. Het gaat om gevallen waarin je volgens de regels van geheimhoudingsplicht niet met anderen over het kind mag spreken, terwijl zware belangen van het kind alleen gediend kunnen worden door wel te spreken. Je zit dan als beroepskracht in een dergelijke situatie in de knel: als je spreekt breek je jouw zwijgplicht, als je zwijgt verleen je niet die zorg die je zou moeten verlenen. Daarom spreekt men van een 'conflict van plichten'. In dit soort klemmende gevallen kun je een beroep doen op overmacht. Je zegt dan in feite: alleen door te spreken kan ik gevaar voor het kind voorkomen.

Aan een beroep op overmacht worden nogal wat eisen gesteld. Het moet echt gaan om een uitzonderlijke situatie waardoor je in gewetensnood komt. Of het echt om een overmachtsituatie gaat, kun je vaststellen aan de hand van de volgende vijf vragen:

1. Welk gerechtvaardigd doel wil ik bereiken met het geven van informatie?
2. Kan dit doel ook worden bereikt zonder dat ik die informatie aan een ander verstrek?
3. Is het mogelijk en verantwoord om toestemming van het kind en/of zijn ouders te vragen voor de gegevensverstrekking en zo ja, heb ik alles gedaan om toestemming te krijgen?
4. Is het gevaar dat ik voor het kind wil voorkomen zo zwaar dat dit opweegt tegen het belang dat het kind heeft bij geheimhouding?
5. Als ik besluit om te spreken, welke informatie heeft de beroepskracht of hulpverlener waaraan ik informatie verstrek echt nodig om gevaren voor het kind te voorkomen?

Opmerkingen

Een beroep op overmacht is in principe gericht op de belangen van het kind. Gaat het om de belangen van een ander dan het kind, dan is een beroep op overmacht alleen mogelijk als er concreet levensgevaar dreigt voor die ander.

Vanwege de afhankelijke positie waarin kinderen zich vaak bevinden is de kans over het algemeen eerder groter dat je als beroepskracht een beroep op overmacht moet doen als je de belangen van kinderen behartigt dan wanneer je als beroepskracht werkt met volwassenen.

Wanneer je overweegt een beroep te doen op overmacht, moet je de zaak eerst goed doorspreken met de aandachtsfunctionaris en mogelijk met de directeur van de school. Als besloten wordt om ondanks het ontbreken van toestemming toch persoonlijke gegevens van een kind met een externe beroepskracht of hulpverlener te bespreken, moet er afgesproken worden wie, indien de situatie dit toelaat, de ouders op de hoogte stelt van de gegevensverstrekking.

Geheimhouding ten opzichte van de ouders

Als een kind vertrouwelijk met je spreekt, komt de vraag op hoe je ten opzichte van de ouders om moet gaan met deze informatie. Om te beginnen is er het vertrouwen dat het kind aan jou schenkt door met je te spreken. Dat vertrouwen mag niet geschonden worden door, zonder medeweten van het kind, de ouders te informeren. In principe moet het kind vrijuit kunnen spreken, alleen mag je het kind geen geheimhouding beloven. Je kunt wel aan het kind uitleggen dat je anderen nodig hebt om hem of haar te helpen.

Daar tegenover staat dat de ouders er op mogen vertrouwen dat ze geïnformeerd worden over belangrijke zaken die te maken hebben met hun kind.

Persoonlijke werkaantekeningen

Persoonlijke werkaantekeningen behoren niet tot het dossier en worden gescheiden daarvan bewaard. Ze kunnen niet worden ingezien door de ouders. In persoonlijke werkaantekeningen beschrijf je bij wijze van geheugensteun jouw persoonlijke (en veelal voorlopige) indrukken en overwegingen. De werkaantekeningen zijn uitsluitend voor eigen gebruik. Verstrek je schriftelijk of mondeling informatie uit jouw werkaantekeningen aan een collega of aan een ander, dan behoren ze daarmee tot het dossier en zijn ze ook ter inzage van de ouders.

Krijgen jouw persoonlijke indrukken een definitievere vorm, dan vat je jouw persoonlijke werkaantekeningen samen in het dossier. Zorg ervoor dat je, zodra ze niet meer nodig zijn, je persoonlijke werkaantekeningen vertrouwelijk vernietigd worden.